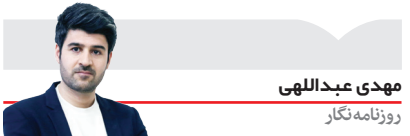

بفرمایید مالیات!

نسبت هزینه‌های زندگی پردرآمدترین به کم‌درآمدترین دهک‌های درآمدی در جامعه ایران را چگونه کم کنیم؟

مهدی عبداللهی
رئیس‌نامه‌نگار

اینکه دهک‌های درآمدی در ایران و به‌ویژه دهک دهم (پردرآمدترین) چگونه‌و‌تحت‌چه‌شرایطی درآمد کسب کرده و هزینه‌می‌کنند، سوالی است که‌به‌واسطه‌کمبودآمارهای قابل استناد نمی‌توان با جزئیات بیشتر و مفصل‌تر درباره آنها سخن گفت. برای مثال برخی آمارهای نظام بانکی نشان می‌دهد از سود ۲۳۰ هزار میلیاردتومانی سالانه‌ای که نظام بانکی به‌سپرده‌گذاران خود پرداخت می‌کند، ۸۵ درصد آن به ۲/۵ درصد از سپرده‌گذاران اختصاص دارد، با این حال به جهت محدودیت آماری، دقیقاً مشخص نیست دریافت‌کنندگان این سود عظیم آن را کجا و چگونه هزینه می‌کنند. همچنین طبق داده‌های گمرک ایران، در سال گذشته با وجود کاهش تعداد خودروهای وارداتی به حدود یک‌سوم، ۱۳۴۰ دستگاه خودروی وارداتی هرکدام بالای ۵۰۰ میلیون تومان قیمت داشته‌اند. در گزارش حاضر با لحاظ همه محدودیت‌های آساری در زمینه‌ناوبری درآمدی، هزینه‌های خوراکي و غیرخوراکي خانوارهای دهک اول (کم‌درآمدترین) و دهک دهم (پردرآمدترین) طی سال ۹۷ مقایسه شده است. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد طی سال‌های اخیر با کاهش قدرت خرید

هزینه خوراک هر ثروتمند ایرانی ۵/۵ برابر کم‌درآمدها

خرید یک کیلوگرم ماهی) در بخش گوشت حیوانات دریایی هزینه کرده که این میزان برای خانوار پردرآمد ۱۶ برابر بیشتر و ۵۸۴ هزار تومان (به‌اندازه خرید ۱۹ کیلوگرم ماهی) بوده است.

۹ مصرف گوشت هر ثروتمند ایرانی ۱۲ برابر کم‌درآمدها

پس از بخش‌های مذکور، در رتبه چهارم و پنجم مصرف، انواع شیرینی‌ها و گوشت دام قرار دارد. در این زمینه آمارهای مرکز آمار ایران نشان می‌دهد طی سال ۹۷ یک خانوار کم‌درآمد در حالی ۷۳ هزار تومان برای خرید انواع شیرینی‌ها (به‌اندازه خرید ۳ کیلوگرم شیرینی) و ۲۲۲ هزار تومان برای گوشت دام (به‌اندازه خرید دو کیلوگرم گوشت دام) هزینه کرده که این میزان برای هر خانوار پردرآمد (دهک دهم) در بخش خرید انواع شیرینی‌ها حدود ۹۲۴ هزار تومان (به‌اندازه خرید ۳۰ کیلوگرم شیرینی) و در بخش خرید گوشت دام حدود ۲/۶ میلیون تومان (به‌اندازه خرید حدود ۲۴ کیلوگرم گوشت دام) است. یعنی هر خانوار ثروتمندتر در سال ۹۷ دود ۱۲/۶ برابر در شیرینی‌ها و ۱۲ برابر در بخش خرید گوشت دام بیشتر از کم‌درآمدها هزینه کرده است.

۹ هر ثروتمند ایرانی ۱۹ برابر کم‌درآمدها خشکبار می‌خرد

پس از غذاهای آماده و تنقلات، گروه خشکبارها دومین گروه از هزینه‌های خوراکي هستند که دارای بالاترین میزان‌ناوبری در مصرف بین دهک پردرآمد و کم‌درآمدند، به‌طوری‌که داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد هر خانوار کم‌درآمد کشور (دهک اول) در حالی طی سال ۹۷ حدود ۵۲ هزار تومان برای خشکبار هزینه کرده که هزینه خانوارهای پردرآمد (دهک دهم) در این گروه ۹۸۶ هزار تومان یا به‌عبارت دیگر، ۱۹ برابر بیشتر از کم‌درآمدها بوده است.

۹ مصرف گوشت ماهی هر ثروتمند ایرانی ۱۶ برابر کم‌درآمدها

سسومین بخش هزینه‌ای در بخش خوراکي که بیشترین میزان‌ناوبری را نشان می‌دهد، هزینه خرید گوشت حیوانات دریایی اعم از گوشت ماهی، میگو و... است. در این بخش آمارها نشان می‌دهد هر خانوار کم‌درآمد (دهک اول) در حالی طی سال ۹۷ فقط ۳۶ هزار تومان (به‌اندازه

هزینه رفاهی ثروتمندان ایرانی ۱۴ برابر کم‌درآمدها

حدود ۱۱ هزار تومان برای لوازم زینتی و شخصی هزینه کرده که این میزان با فاصله ۹۴ برابری برای خانوارهای پردرآمد بیش از یک‌میلیون تومان است.

۹ تفریح و سرگرمی پردرآمدها ۸۷ برابر کم‌درآمدها

تفریح و سرگرمی نیز از دیگر بخش‌های هزینه‌های غیرخوراکي است که موجب بهبود و تقویت سلامت جسم و روان می‌شود، با این حال در این شاخص نیز خانوارهای کم‌درآمد ایرانی (دهک اول) طی سال ۹۷ در حالی کمتر از ۱۵ هزار تومان برای این بخش هزینه کرده‌اند که این میزان برای پردرآمدها با فاصله ۸۷ برابری حدود یک‌میلیون و ۲۷۰ هزار تومان است.

۹ هزینه مسافرت پردرآمدها ۵۶ برابر کم‌درآمدها

در کنار تفریح و سرگرمی که امری مربوط به درون شهر یا محل زندگی فرد است، هزینه‌های مسافرت برون‌شهری یا مسافرت‌های دسته‌جمعی نیز بین خانوارهای کم‌درآمد و پردرآمد بسیار قابل‌تامل است، به‌طوری‌که طبق داده‌های آماری مرکز آمار ایران در سال ۹۷، یک خانوار کم‌درآمد در حالی حدود ۱۷ هزار تومان هزینه برای این بخش اختصاص داده که این میزان برای خانوارهای پردرآمد با اختلاف ۴۷ برابری حدود ۹۶۳ هزار تومان است.

۹ هزینه پوشاک و کفش ثروتمندان ۳۸ برابر کم‌درآمدها

کفش و پوشاک نیز بخش دیگری از هزینه‌های غیرخوراکي خانوار است که در این بخش نیز‌ناوبری بین گروه‌های درآمدی جالب‌توجه است، به‌طوری‌که طی سال ۹۷ در حالی یک

درآمد پردرآمدها ۷ برابر بیشتر از کم‌درآمدها

میلیارد تومان است. یعنی در موضوع خودروهای وارداتی، طی سال ۹۷ با وجود محدودیت‌های ارزی که واردات خودرو را به یک‌سوم سال‌های قبل بازگردانده، ۱۳۴۰ نفر توان خرید خودروهای بالای ۵۰۰ میلیون تومان را داشته‌اند. این در حالی است که براساس آمارهای مرکز آمار ایران، طی سال ۹۷ میانگین درآمد خانوارهای دهک اول تا هفته کمتر از ۵۰ میلیون تومان یا کمتر از ارزش‌ارزان‌ترین خودروی سواری کشور یعنی پراید ۵۰ ملیون تومانی بوده است.

۹ رتبه ۱۰۸ ایران در شاخص رفاه

یکی از شاخص‌هایی که اثربخشی سیاست‌های تعادل‌بخشی به برابری‌های اجتماعی- اقتصادی را نشان می‌دهد، گزارش سالانه موسسه پژوهشی لگاتوم (Legatum) است که از سال ۲۰۰۷ میلادی منتشر می‌شود. این گزارش با بهره‌گیری از شاخص‌های ترکیبی رفاه که براساس فاکتورهای گوناگونی نظیر ثروت، رشد اقتصادی و کیفیت زندگی تنظیم می‌شود، مانند چراغ راهنمایی برای سیاستگذاران عمل می‌کند و با توجه به نمره و رتبه کشور در هر شاخص فرعی، سیاستگذاران می‌توانند

برخلاف بخش خوراک که نسبتاً شکاف و‌ناوبری هزینه‌ای بین خانوارهای کم‌درآمد و پردرآمد در آن کمتر مشهود است، در بخش هزینه‌های غیرخوراکي شکاف هزینه‌به‌طور گسترده‌ای دیده می‌شود. شاید دلیل این امر در اولویت دادن هزینه‌ای خانوارهاست. بر این اساس خانوارهای کم‌درآمد زمانی که در سطح حداقل معیشت قرار می‌گیرند (قدرت خرید آنها کم می‌شود)، عمدتاً برای برآورده کردن هزینه‌های اولیه (خوراک، پوشاک و مسکن) برنامه‌ریزی کرده و در مرحله اولویت‌بعدی، برای تفریح و مسافرت، خرید لوازم منزل، بهداشت و درمان، تحصیل و آموزش و... هزینه می‌کنند. در این زمینه بررسی‌ی داده‌های آماری نشان می‌دهد اگرچه در بخش هزینه‌های خوراکي خانوارهای کم‌درآمد و پردرآمد،‌ناوبری هزینه‌ای ۵/۵ برابر است، اما در بخش هزینه‌های غیرخوراکي خانوارهای پردرآمد ۱۴/۴ برابر کم‌درآمدها برای رفاه خود هزینه کرده‌اند، به‌طوری‌که طی سال ۹۷ هزینه غیرخوراکي یک خانوار کم‌درآمد (دهک اول) در حالی کمتر از ۷ میلیون تومان (دقیقاً ۶/۷ میلیون تومان) است که این میزان برای خانوارهای پردرآمد (دهک دهم) نزدیک‌به ۹۸ میلیون تومان (دقیقاً ۹۷/۷ میلیون تومان) است.

۹ ارزش اثاثیه منزل

هر ثروتمند ایرانی ۱۱۶ برابر کم‌درآمدها

در بخش هزینه‌های غیرخوراکي، طبق داده‌های مرکز آمار ایران هر خانوار کم‌درآمد طی سال ۹۷ در حالی حدود ۲۷۰ تومان به‌طور میانگین برای اثاثیه منزل هزینه کرده که این میزان با فاصله ۱۱۶ درصدی برای خانوارهای پردرآمد (دهک دهم) حدود ۳۱۵ هزار تومان بوده است.

۹ هزینه‌های زینتی پردرآمدها ۹۴ برابر کم‌درآمدها

پس از هزینه‌های اثاث منزل، هزینه‌های مربوط به لوازم زینتی و شخصی کم‌درآمدها و پردرآمدها در رتبه دوم‌ناوبری‌ها قرار دارد، به‌طوری‌که هر خانوار کم‌درآمد در حالی طی سال ۹۷

طبق داده‌های مرکز آمار ایران، بررسی‌ی میزان درآمد سالانه دهک‌های درآمدی نشان می‌دهد طی سال ۹۷ میزان درآمد دهک اول حدود ۱۵/۴ میلیون تومان، برای دهک دوم حدود ۲۲/۵ میلیون تومان، برای دهک سوم حدود ۲۶/۵ میلیون تومان، برای دهک چهارم حدود ۳۰/۱ میلیون تومان، برای دهک پنجم حدود ۳۴/۴ میلیون تومان، برای دهک ششم حدود ۳۹/۱ میلیون تومان، برای دهک هفتم حدود ۴۵/۵ میلیون تومان، برای دهک هشتم حدود ۵۲ میلیون تومان، برای دهک نهم حدود ۶۵ میلیون تومان و برای دهک دهم بیش از ۱۰۴ میلیون تومان بوده است. به‌عبارت دیگر، طی سال ۹۷ فاصله درآمدی دهک اول (کم‌درآمدترین) و دهک دهم (پدرآمدترین) حدود هفت برابر است.

۹ واردات ۱۳۴۰ دستگاه

خودروی بالای ۵۰۰ میلیون تومان

همان‌طور که گفته شد، بررسی جزئیات‌ناوبری‌ها در دهک‌های درآمدی به جهت محدودیت‌های آماری امر دشواری است، اما برخی بررسی برخی مصادیق ثروت در سطح جامعه ایران نکات قابل‌تأملی را نشان می‌دهد. برای مثال طبق داده‌های گمرک ایران، از ۱۵ هزار و ۳۶ دستگاه خودروی وارداتی در سال ۹۷ قیمت ۱۳۴۰ دستگاه از این خودروها با نرخ ارز بازار آزاد سال ۹۷ بالای ۵۰۰ میلیون تومان بوده و مجموع ارزش این ۱۳۴۰ دستگاه حدود دوهزار

خانوار کم‌درآمد (دهک اول) حدود ۱۱۹ هزار تومان برای این بخش هزینه کرده که این میزان با اختلاف ۳۸ برابری برای خانوار پردرآمد حدود ۴/۶ میلیون تومان بوده است.

۹ هزینه‌های تحصیلی ثروتمندان ۳۸ برابر کم‌درآمدها

تحصیل و آموزش نیز از دیگر بخش‌هایی است که با وجود اینکه یاره‌انه‌های حمایتی قابل‌توجهی به این بخش اختصاص می‌یابد، اما در سال‌های اخیر با پروسال گرفتن بخش غیردولتی برای تحصیل ثروتمندان، شکاف هزینه‌ای بین طبقات اجتماعی کم‌درآمد و پردرآمد بیشتر شده است. در این زمینه داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد طی سال ۹۷ یک خانوار کم‌درآمد در حالی حدود ۶۹ هزار تومان در این بخش هزینه کرده که این میزان با فاصله ۳۸ برابری برای خانوارهای پردرآمد حدود ۲/۶ میلیون تومان بوده است.

۹ ۶۳ درصد هزینه رفاهی کم‌درآمدها صرف مسکن می‌شود

از نکات جالب‌توجه بخش هزینه‌های غیرخوراکي خانوارها، سهم ۶۳ درصدی مسکن از کل هزینه‌های غیرخوراکي خانوارهای کم‌درآمد است، به‌طوری‌که در این زمینه بررسی داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد طی سال ۹۷ هر خانوار کم‌درآمد در حالی نزدیک به ۴/۳ میلیون تومان برای بخش مسکن هزینه کرده که کل هزینه‌های غیرخوراکي این خانوارها حدود ۶/۸ میلیون تومان بوده است. اما در همین زمینه بررسی‌ها نشان می‌دهد برخلاف سهم ۶۳ درصدی مسکن در سبد هزینه‌های غیرخوراکي خانوارهای کم‌درآمد، در سبد هزینه‌های غیرخوراکي پردرآمدها مسکن سهم ۳۸ درصدی دارد، به‌طوری‌که از کل ۹۷/۷ میلیون تومان هزینه غیرخوراکي خانوارهای پردرآمد، ۳۷/۲ میلیون تومان آن به بخش مسکن مربوط می‌شود و مابقی صرف تفریح، تحصیل، مسافرت، پوشاک، لوازم زینتی شخصی و اثاث منزل و....

نقاط ضعف و قوت کشورشان را شناسایی کنند و متوجه این موضوع شوند که بهبود کدام متغیرهای سیاسی می‌تواند منجر به حصول بیشترین فواید به‌صورت افزایش ثروت و رفاه و همچنین کاهش‌ناوبری‌ها شود. براساس گزارش ۲۰۱۸ موسسه لگاتوم، کشورهای نروژ، نیوزیلند، فنلاند، سوئیس، دانمارک، سوئد، انگلیس، کانادا، هلند، ایرلند، ایسلند، لوکزامبورگ، استرالیا، آلمان و اتریش به ترتیب ۱۵ کشور هستند که در این رتبه‌بندی در بالاترین سطح شاخص رفاه قرار دارند. همچنین براساس گزارش مذکور، در انتهای جدول رده‌بندی لگاتوم، کشورهای افغانستان، جمهوری آفریقای مرکزی، یمن، چاد، سودان و جمهوری کنگو با شرایط نامساعدی از شاخص رفاه و به ترتیب در رتبه‌های ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸ و ۱۴۹ قرار دارند.

در این رده‌بندی وضعیت ایران نیز جالب‌توجه است، به‌طوری‌که در سال ۲۰۰۷ رتبه ایران بین ۱۴۲ کشور، ۱۱۳ بوده که این میزان تا سال ۲۰۱۲ به رتبه ۱۰۷ و تا سال ۲۰۱۳ به رتبه ۱۰۶ رسیده بود، با این حال در سال‌های اخیر روند روبه‌بهبود این شاخص چندان قابل‌توجه نبوده و در گزارش سال ۲۰۱۸ لگاتوم، ایران بین ۱۴۹ کشور، رتبه ۱۰۸ را دارد.

اما نکته جالب‌توجه اینکه اغلب کشورهای که در این رتبه‌بندی بهترین شرایط را دارند، دقیقاً همان کشورهایی هستند که در زمینه عدالت مالیاتی کارآمدترین کشورهای جهان بوده‌اند.

وضعیت ایران در شاخص‌های ترکیبی رفاه گزارش سالانه موسسه لگاتوم (Legatum)			
کشور	رتبه	کشور	رتبه
نروژ	۱	هلند	۹
نیوزیلند	۲	ایرلند	۱۰
فنلاند	۳	ایسلند	۱۱
سوئیس	۴	لوکزامبورگ	۱۲
دانمارک	۵	استرالیا	۱۳
سوئد	۶	آلمان	۱۴
انگلیس	۷	اتریش	۱۵
کانادا	۸	ایران	۱۰۸

متوسط هزینه برخی اقلام خوراکي دهک دهم (۱۰ درصد پردرآمدترین) و دهک اول (۱۰ درصد کم‌درآمدترین) در سال ۱۳۹۷	دهک اول (تومان)		دهک دهم (تومان)	میزان مصرف دهک دهم نسبت به دهک اول
غذاهای آماده و تنقلات	۳۱,۰۰۰	۱,۹۷۹,۹۰۰	۶۴	۱۹,۹۷۹
خشکبار	۵۲,۲۰۰	۹۸۶,۴۰۰	۱۹	۱۹,۹۸۶
گوشت حیوانات دریایی	۳۶,۵۰۰	۵۸۴,۱۰۰	۱۶	۱۶,۵۸۴
انواع شیرینی‌ها	۷۳,۴۰۰	۹۳۴,۳۰۰	۱۲,۶	۱۲,۹۳۴
گوشت دام	۲۲۲,۵۰۰	۲,۶۸۱,۸۰۰	۱۲,۱	۱۲,۲۶۸
انواع میوه	۲۴۶,۲۰۰	۱,۹۳۵,۵۰۰	۷,۸	۷,۱۹۳
انواع نوشیدنی حلال	۶۶,۸۰۰	۴۳۷,۰۰۰	۶,۵	۶,۴۳۷
غلات	۳۵۰,۳۰۰	۲,۱۹۸,۳۰۰	۶,۳	۶,۲۱۹
شیر و فرآورده‌های آن	۴۳۵,۴۰۰	۱,۷۸۳,۲۰۰	۴,۱	۴,۱۷۸
انواع سبزی	۴۰۵,۲۰۰	۱,۴۵۵,۲۰۰	۳,۶	۳,۱۴۵
حبوبات	۸۵,۹۰۰	۲۶۲,۹۰۰	۳,۱	۳,۲۶۲
دخانیات	۹۸,۱۰۰	۲۹۰,۲۰۰	۳	۳,۲۹۰
انواع نان	۴۵۵,۹۰۰	۷۵۶,۸۰۰	۱,۶	۱,۶۷۵
قند و شکر	۹۸,۹۰۰	۱۵۳,۹۰۰	۱,۶	۱,۱۵۳
جمع هزینه‌های خوراکي	۳,۵۰۷,۷۰۰	۱۹,۲۱۳,۸۰۰	۵,۵	۵,۱۹۲

متوسط هزینه برخی اقلام غیرخوراکي دهک دهم (۱۰ درصد پردرآمدترین) و دهک اول (۱۰ درصد کم‌درآمدترین) در سال ۱۳۹۷	دهک اول		دهک دهم	میزان مصرف دهک دهم نسبت به دهک اول
لوازم و اثاث منزل	۲,۷۰۰	۳۱۵,۲۰۰	۱۱,۶	۱۱,۳۱۵
لوازم زینتی و شخصی	۱۱,۰۰۰	۱,۰۳۵,۵۰۰	۹۴,۱	۹۴,۱۰۳
تفریحات و سرگرمی‌ها	۱۴,۵۰۰	۱,۶۹۹,۱۰۰	۸۷,۵	۸۷,۱۶۹
هزینه‌های هتل و مسافرت‌های دستجمعی	۱۷,۳۰۰	۹۶۳,۶۰۰	۵۵,۷	۵۵,۹۶۳
پوشاک و کفش	۱۱۹,۰۰۰	۴,۵۸۶,۳۰۰	۳۸,۵	۳۸,۴۵۸
تحصیل و آموزش	۶۹,۲۰۰	۲,۶۰۲,۲۰۰	۳۷,۶	۳۷,۲۶۰
هزینه‌های بهداشتی و درمانی	۵۱,۲۰۰	۱۱,۴۳۵,۷۰۰	۲۲,۴	۲۲,۱۱۴
مسکن	۴,۲۸۹,۰۰۰	۳۷,۲۱۹,۴۰۰	۸,۷	۸,۳۷۲
جمع هزینه‌های غیرخوراکي	۶,۷۸۶,۴۰۰	۹۷,۷۲۳,۹۰۰	۱۴,۴	۱۴,۹۷۷